

**АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...
ИЗДАВАЧКА КУЌА САКАМ КНИГИ**

www.sakamknigi.mk

На светот има толку многу книги, а толку малку време...

Строго избрани одлични наслови за сите кои сакаат книги со уникатни приказни достоини за нивното време...

Наслов на оригиналот

The dry

© 2016, Jane Harper

Copyright © за македонското издание

Издавачка куќа Сакам книги, 2017

Преведувач Ивана Спасев

Лектор Марија Иванова

Главен уредник Ивана Спасев

Компјутерска обработка Деана Николовска

Дизајн на корица Диме Спасев

Печатење Печатница Наумовски - Скопје, 2017

Тираж 1200 примероци

Сите права за книгата се задржани. Ниту еден дел од ова издание не смее да биде препечатуван, копиран или објавуван во која било форма или на кој било начин во електронските или печатените медиуми, без согласност од издавачот.

СУШАТА

Џејн Харпер

АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...

За моите родители, Марк и Елен,
кои секогаш ми читаа

ПРОЛОГ

Не е дека фармата немаше видено смрт претходно, а коњските муви не дискриминираа. За нив немаше голема разлика од мртво животно до мртов човек.

Сушата ги имаше разгалено мувите со голем избор тоа лето. Тие бараа лепливи рани и очи што не трепкаат додека фармерите во Киевара ги креваа пушките на својот сопствен прегладнет добиток. Тоа што немаше дожд значеше дека немаше ни храна. А тоа што немаше храна значеше дека беше време за тешки одлуки додека малиот град ден по ден се печеше на силното сонце под ведрото сино небо.

„Ќе заврне“, се тешеа фармерите кога месец по месец навлегоа во втората година. Си ги повторуваа зборовите на глас како мантра и си ги повторуваа под нос како молитва.

Но метеоролозите во Мелбурн не се согласуваа. Костумисани и со одглумено сочувство во нивните климатизирани студија коментираа на вестите во шест часот. Официјално, најлошите услови во изминатиот век. Временската шема имаше име, иако никој не беше сигурен како точно се изговараше. *Ел Нињо*.

Барем коњските муви беа среќни. Но пронајдоците тој ден беа невообичаени. Помали и со понежна, мазна кожа. Не дека на мувите им беше важно. За клучните работи беа исти. Истите стаклести очи. Истите влажни рани.

Телото на чистинката беше најсвежо. На мувите им требаше малку подолго да ги пронајдат другите две во куќата на фармата, иако отворената влезна врата се лулаше како покана. Оние кои залутаа и малку повеќе се оддалечија од првичната гозба во претсобјето беа наградени со уште еден труп, овој во детската соба. Овој труп беше помал, но немаше толку голема конкуренција за гозбата.

Пристигнати први на местото на злосторството, мувите задоволно летаа низ горештината додека крвта правеше бари на плочките и килимот. Надвор, перените алишта уште висеа на жиците за сушење, барут суви и здрвени од сонцето. Еден детски тротинет лежеше фрлен на камената патека. Само едно човечко срце биеше во радиус од еден километар од фармата.

Па немаше кој да реагира кога длабоко внатре во куќата бебето почна да плаче.

ПРВА ГЛАВА

Дури и тие што не стапнуваа во црква од еден Божиќ до друг, знаеја дека ќе има повеќе ожалостени отколку столчиња за седење. Веќе имаше цела редица пред вратата кога пристигна Арон Фалк, кревајќи зад себе облак од прашина и здробени суви лисја.

Соседите се туркаа едни со други да влезат повнатре во црквата додека толпата околу вратата се згуснуваше, а од другата страна на улицата кружеа новинари.

Фалк го паркираше својот седан во близина на еден камионет што имаше видено подобри времиња и ја изгаси колата. Климатизерот се стиши и ентериерот веднаш почна да се загрева. Си дозволи да поседи внатре уште неколку секунди за да разгледа наоколу, иако реално немаше време. Се влечкаше цел пат уште од Мелбурн, растегнувајќи го петчасовното патување да трае подолго од шест часа. Задоволен кога виде дека никој не му изгледаше познато, излезе од колата.

Топлината во доцното попладне се замота околу

него како ќебе. Ја отвори задната врата за да си го земе палтото и си ја изгреба раката во процесот. По кратко колебање, си ја зеде и капата од седиштето. Крута и кафена, не му одговараше многу со костумот за погребот, но со тенот со боја на млеко, Фалк беше подготвен да ја игнорира модата.

Со оглед на тоа што беше страшно светол уште од раѓање, со кратка бело руса коса и речиси невидливи трепки, тој во неговите триесет и две години често чувствуваше дека австралиското сонце се обидуваше да му каже нешто. Таа порака полесно се игнорираше во длабоките сенки во Мелбурн отколку во Киевара каде што секоја сенка беше луксуз.

Фалк погледна во патот по кој се излегуваше од градот, а потоа на часовникот. Погребот, бдењето, една вечер и толку.

Осумнаесет часа, пресмета тој. Не повеќе.

Имајќи го тоа на ум, навлезе во толпата и ја стави раката врз капата кога одеднаш задува силен топол ветар.

Внатре, црквата беше уште помала отколку што ја помнеше. Рамо до рамо со непознатите луѓе, Фалк ѝ дозволи на мешаницата да го повлече уште повнатре. Забележа едно празно место до сидот и брзо се залета натаму, седнувајќи до еден фармер во памучна кошула што му беше затегната на големиот мев. Човекот му кимна и повторно продолжи да зјапа право пред себе.

Фалк ја тргна капата и дискретно пропавта со неа за да се олади малку. Не можеше да не разгледа наоколу. Лицата што на прв поглед му изгледаа непознато дојдоа во поопстар фокус и почувствува нелогичен налет на изненаденост на дел од длабоките брчки, посивените коси и здебелените тела на дел од луѓето во толпата.

Еден постар човек два реда поназад му кимна и си разменија една тажна насмевка кога се препознаа. *Како се викаше?* Фалк се обиде да се сети. Не можеше да се концентрира. Човекот беше наставник. Фалк можеше да го замисли седнат на катедрата, како се обидува

анимирано да им го доближи предметот на тинејџерите кои умираа од досада, но споменот му бегаше.

Човекот кимна кон клупата до него, давајќи му знак дека можеше да му направи место, но Фалк учтиво одмавна со главата и повторно се сврте нанапред. Тој избегнуваше празни муабети дури и во нормални пријатни ситуации, а ова дефинитивно беше тотална спротивност на нормална и пријатна ситуација.

Мајко мила, средниот ковчег беше мал. А тоа што беше поставен меѓу два со нормална големина правеше да изгледа уште полошо. Ако тоа воопшто беше можно. Мали деца со залижани зачешлани коси покажуваа со прсти: *Види тато. Онаа кутија има шара како фудбалска топка.* Тие што беа доволно големи за да знаат што имаше во ковчезите молкум зјапаа и згрчено стоеја до своите мајки.

Над трите ковчези беше закачен портрет на четиричленото семејство. Нивните насмевки беа премногу зголемени, а фотографијата веројатно не беше толку квалитетна за да се испечати толку голема, па се познаваа пикселите. Фалк ја препозна фотографијата од вестите. Многу се користеше.

Оздола, имињата на мртвите беа напишани со цвеќе. *Лук. Карен. Били.*

Фалк зјапаше во сликата од Лук. Во густата црна коса сега имаше по некој сив прамен, но тој сè уште изгледаше страшно добро за човек со триесет и шест години. Лицето му изгледаше постаро отколку што го помнеше Фалк, но сепак се немаа видено скоро пет години. Широка самоуверена насмевка беше непроменета, а и палавиот поглед во неговите очи. *Уште истиот*, беа првите зборови што му паднаа на ум. Но трите ковчези кажуваа друга приказна.

„Проклета трагедија“. Фармерот до Фалк неочекувано прозборе. Рацете му беа прекрстени на стомакот и тупаниците пикнати под пазувите.

„Да“, рече Фалк.

„Добро ги знаеше?“

„Не баш. Само Лук...“ За момент не можеше да се сети на збор за да го опише човекот во најголемиот ковчег. „Таткото“, рече најпосле. „Бевме другари како помлади“.

„Да. Знам кој е Лук Хадлер“.

„Мислам дека сега сите знаат“.

„Уште живееш тука некаде?“ Фармерот благо го сврте крупното тело и за првпат добро го погледна Фалк.

„Не. Одамна не“.

„Аха. Ама како да сум те видел некаде“. Фармерот се намурти додека се обидуваше да се сети од каде го знаеше. „Еј, да не си еден од проклетите новинари?“

„Не. Полицаец сум. Во Мелбурн“.

„Така ли? Е па треба да ја истражувате проклетата влада што дозволи работите да дојдат до ова дереќе“. Човекот покажа со главата кон местото каде што беа поставени ковчезите. „Не можеме да се нахраниме, не сме имале полошо време сто години наназад, а тие се забавуваат со глупости. Може да се каже дека до некаде го разбираам кутрото копиле. Ова е скандал, скандал е“.

Фалк не рече ништо и некое време двајцата размислуваа за некомпетентноста на владата. Весниците со денови плукаа по потенцијалните извори на вина за смртта на семејството Хадлер.

„Значи го истражуваш ова?“ Човекот пак покажа со глава кон ковчезите.

„Не. Дојдов само како пријател“, рече Фалк. „Не сум сигурен дека има што да се истражува“.

Тој го знаеше само она што го имаше слушнато на вести, како и сите други. Но случајот делуваше прилично јасно и некомплицирано. Сачмарката била на Лук. Истата онаа што подоцна ја нашле пикната во она што било останато од неговата уста.

„Да, изгледа нема“, рече фармерот. „Само мислев, дека ти бил пријател“.

„А и не сум таков полицаец. Федералец сум. Од депарتمانот за финансиски криминал“.

„Мене тоа не ми значи ништо, другар“.

„Значи дека ги бркам парите. Сè што завршува со неколку нули и што не е каде што треба да биде. Испрани пари, проневерени, такви работи“.

Човекот му одговори нешто, но Фалк не го слушна. Тој повторно гледаше во трите ковчези напред. Потоа погледна во ожалостените во првиот ред. Местото резервирано за семејството. Луѓето што седеа пред своите пријатели и соседи, кои зјапаа во нивните грбови и му се заблагодаруваа на Бога што трагедијата не им се случила ним.

Беа поминати дваесет години, но Фалк веднаш го препозна таткото на Лук. Лицето на Гери Хадлер беше сиво. Очите му беа како пропаднати навнатре во главата. Исправено седеше на своето место во првиот ред, но главата му беше свртена. Го игнорираше липањето на жена му до него и трите дрвени ковчези каде што лежеа син му, снаа му и внучето. Наместо да гледа во нив, тој зјапаше директно во Фалк.

Некаде одзади, неколку ноти музика засвиреа од звучниците. Погребот почнуваше. Гери дискретно кимна и Фалк несвесно ја стави раката во џебот. Го допре писмото што го најде на неговото биро пред два дена. Од Гери Хадлер, седум збора напишани со тешка рака:

Лук лажеше. Ти лажеше. Дојди на погребот.

Фалк беше оној кој прв ја сврте главата.

Тешко беше да се гледаат фотографиите. Неуморната монтажа се вртеше на екранот во предниот дел на црквата. Лук како дете во фудбалскиот тим; Карен како мала како јава пони. Имаше нешто гротескно во нивните смрзнати насмевки и Фалк виде дека тој не беше единствениот што ја вртеше главата од сликите.

Фотографијата на екранот повторно се смени и Фалк се изненади кога се препозна. Матната фотографија од него на единаесет години ги прикажуваше Фалк и Лук

еден до друг, со голи гради и подотворени усти додека се фалеа со малата риба закачена на јадицата на трската. Изгледаа среќно. Фалк се обиде да се сети кога беше сликана сликата. Не можеше.

Монтажата продолжи понатаму. Слики од Лук, потоа Карен, двајцата насмеани како никогаш да не престанувале да се смеат и потоа повторно Фалк. Овој пат му се стегнаа градите. Од тивкото мрморење што почна да се шири меѓу луѓето, сфати дека тој не беше единствениот потресен од сликата.

Помлада верзија од него стоеше со Лук, сега двајцата со долги екстремитети и акни на лицето. Повторно насмеани, но овој пат дел од четворка. Раката на Лук беше замотана околу тенкиот струк на тинејџерка со нежно руса коса. Раката на Фалк беше попретпазливо ставена на рамото на втората девојка со долга црна коса и потемни очи.

На Фалк не му се веруваше дека ја покажува оваа слика. Го прострела со поглед Гери Хадлер, но тој гледаше напред со стегната вилица. Фалк почувствува дека фармерот до него се помести малку подесно. *Конечно сфати и овој, си помисли Фалк.*

Собра сили повторно да погледне во сликата. Во четворката. Во девојчето до него. Гледаше во нејзините очи сè додека не се смени фотографијата на екранот. Фалк се сеќаваше кога беше сликана таа слика. Едно попладне кон крајот на долго лето. Тоа беше убав ден. И ова беше една од последните слики од нив четворицата заедно. Два месеци подоцна, темнооката девојка беше мртва.

Лук лажеше. Ти лажеше.

Фалк зјапаше во подот неколку секунди. Кога повторно погледна нагоре, монтажата беше продолжена и Лук и Карен се смешкаа со формална вкочанетост на нивната свадба. Фалк беше поканет. Се обиде да се присети каков изговор имаше дадено што не присуствуваше. Сигурно нешто со работата.

Потоа почнаа да се појавуваат првите слики од

Били. Со црвено лиценце како бебе, а потоа со еден куп густа коса на возраст од две или три години. Дури и на таа возраст веќе личеше на татко му малку. Застанат во шорцеви покрај новогодишна елка. Семејството облечено како трио чудовишта, со бојата на нивните лица распукана малку околу нивните насмевки. Сликите потоа прескокнаа неколку години и се појави постара Карен со друго новороденче на градите.

Шарлот. Онаа среќната. За неа немаше име испишано со цвеќиња. Како некој да притиснал копче, Шарлот, сега тринаесет месечна, почна да плаче од нејзиното место во првиот ред во skutот на баба ѝ. Барб Хадлер го залепи девојчето за градите со една рака, нишајќи ја малата со нервозен ритам. Со другата рака си го избриша лицето со едно шамиче.

Фалк, кој не беше експерт за бебиња, не беше сигурен дали Шарлот ја препозна мајка си на екранот или можеби само беше нервозна што беше вклучена во погребната служба кога таа сè уште беше жива. *Ќе се навикне*, си рече тој. Немаше некој голем избор. Знаеше дека нема многу места за криење за дете осудено да расте со етикетата „единствена преживеана“.

Тивката музика целосно престана и последните неколку фотографии се менуваа во непријатна тишина. Имаше некое чувство на колективно олеснување кога некој ги запали светлата. Додека крупниот поп ги качуваше двете скали кон подиумот за говор, Фалк повторно погледна во ужасните сандаци. Помисли на темнооката девојка и на лагата осмислена и договорена пред дваесет години кога стравот и тинејџерските хормони вриеја во неговите вени.

Лук лажеше. Ти лажеше.

Колку беше краток патот од таа одлука до овој момент? Прашањето болеше како модринка.

Кога една постара жена во предните редови ја сврте главата наназад, нејзиниот поглед застапа на Фалк. Тој не ја знаеше, но таа автоматски му кимна во знак на учтиво препознавање. Фалк ја сврте главата. Кога

повторно погледна нанапред, таа сè уште гледаше во него. Нејзините веѓи одеднаш се собраа и се сврте кон постарата жена до неа. Немаше потреба Фалк да знае да чита од усни за да сфати што ѝ шепна на другата жена.

Оној Фалк е вратен.

Втората жена набрзина погледна во него и потоа повторно нанапред. Со едно дискретно кимање, ѝ ги потврди сомнежите на другата жена. Таа се наведна и ѝ шепна нешто на жената од другата страна. Непријатна тежина се смести на градите на Фалк. Погледна на часовникот. *Уште седумнаесет часа.* И можеше да си оди. Пак. Фала Му на Бога.

ВТОРА ГЛАВА

Арон Фалк, да не си се осмелил да заминеш, да му се плукнам“. Фалк стоеше покрај неговата кола, борејќи се со нагонот да влезе внатре и да си отиде. Најголемиот дел од присутните во црквата веќе беа тргнати кон гробиштата. Фалк се сврте кон гласот, па и покрај сè, широко се насмевна.

„Гречен“, рече тој кога жената го повлече за да го гушне и го залепи челото за неговото рамо. Тој ја потпре брадата на нејзината глава покриена со густа руса коса и стоеја така една долга минута, нишајќи се напред-назад.

„Ох мајко мила, немаш поим колку ми е мило што те гледам тука“. Нејзиниот глас беше придушен од неговата кошула.

„Како си?“ ја праша тој кога се тргна. Гречен Шунер слегна со рамениците и ги тргна евтините очила за сонце, покажувајќи ги вцрвенетите очи.

„Не сум добро. Катастрофа, реално. Ти?“

„Исто“.

„Дефинитивно изгледаш исто“. Таа успеа да се насмее, иако малку потресено. „Гледам дека уште го фураш истиот албино изглед“.

„Ни ти не си многу сменета“.

Таа фркна со носот, но се насмевна. „За дваесет години? Ајде бе“.

Фалк не ласкаше напразно. Гречен сè уште страшно личеше на девојката од фотографиите од четворката тинејџери што беше дел од монтажата за време на службата.

Струкот околу кој Лук ги имаше замотано рацете сега беше малку поширок и светло русата коса можеби ја добиваше својата боја од шишенце во последните години, но сините очи и високите јаболчици беа буквално исти. Нејзините формални панталони и блуза беа за нијанса посветли отколку што се носеше традиционално за погребни и таа се движеше малку вкочането во алиштата. Фалк се запраша дали беа позајмени или едноставно ретко носени.

И Гречен го набљудуваше него со подеднакво испитувачки очи, па кога им се сретнаа погледите, таа се насмевна. Веднаш изгледаше поведро, помладо.

„Ајде“, посегна и го стисна за подлактицата. Дланката ѝ беше ладна на неговата кожа. „Да одиме накај гробиштата. Да завршиме со ова заедно“.

Кога тргнаа надолу по патот, таа му викна на едно мало момче што чепкаше нешто со стап. Детето погледна нагоре и неволно го остави тоа што го правеше. Гречен му подаде рака, но малиот затресе со главата и тргна пред неа, мавтајќи со стапот како со меч.

„Син ми, Лачи“, рече Гречен погледнувајќи странично во Фалк.

„Да. Така“. На Фалк му требаа неколку секунди да се сети дека девојката што ја знаеше сега беше мајка. „Слушнав дека си се породила“.

„Од кого слушна? Од Лук?“

„Веројатно“, рече Фалк. „Но одамна беше. Очигледно. Колку години има?“

„Само пет, но веќе ме влече за нос како сака“.

Двајцата гледаа додека Лачи се бореше со импровизираниот меч со невидливи напаѓачи. Детето имаше крупни очи и виткана коса со боја на земја, но Фалк не можеше да види ниту една од цртите на Гречен на остро лице на малиот. Се трудеше да се сети дали Лук му имаше спомнато дека таа е во врска или кој е таткото на детето. Веројатно му немаше спомнато ништо такво. Веројатно ќе се сеќаваше да му кажал нешто. Фалк погледна надолу во левата рака на Гречен. Немаше прстен, но тоа не значеше којзнае што во последно време.

„Како семејниот живот?“ праша тој најпосле во обид да открие нешто повеќе.

„Добро е. Лачи знае да биде тежок“, рече Гречен тивко. „И само ние двајца сме. Ама добро дете е. И се снаоѓаме. Барем сега засега“.

„Твоите уште ја имаат фармата?“

Таа одмавна со главата. „Не. Се пензионираа и ја продадоа пред седум-осум години. Се преселија во Сиднеј и купија едно мало станче на три улици од сестра ми и децата“. Таа слегна со рамениците. „Велат дека им се допаѓа градскиот живот. Татко ми очигледно почнал да оди на пилатес“.

Фалк не можеше да не се насмее кога си го замисли едноставниот господин Шунер како прави вежби за дишење.

„Ти не беше во искушение да отидеш со нив?“ рече тој.

Таа кисело се насмевна и покажа кон сувите дрвја што го порабуваа патот. „И да го оставам сето ова? Не. Предолго сум тука, во крвта ми е веќе. Знаеш како е“. Таа ја пресече последната реченица и погледна странично. „Или можеби не знаеш. Извини“.

Фалк само одмавна со раката на коментарот. „Па, што правиш тука?“

„Земјоделе, се разбира. Или барем се обидувам. Ја купив фармата на Келерманови пред неколку години. Имам и овци“.

„Навистина?“ Тој беше импресиониран. Тоа беше многу атрактивен и баран имот. Или барем беше кога беа помлади.

„А ти?“ рече таа. „Слушнав дека си работел во полиција“.

„Да. Федерална. Уште сум таму“. Одеа во тишина некое време. Живата птичја песна што доаѓаше од дрвјата звучеше исто како што тој ја помнеше. Напред пред нив, групи од присутните во црквата се гледаа како дамки на валканиот пат.

„Како се работите овде?“ праша тој.

„Катастрофа“. Зборот кажуваше сè. Гречен го стави показалецот на устата со нервоза на поранешен пушач. „Господ знае дека беше лошо и претходно. Сите се исплашени за пари и за сушата. Потоа се случи ова со Лук и неговото семејство и многу е лошо, Арон. Многу е лошо. Се чувствува. Сите шетаме наоколу како зомби. Не сме сигурни што да направиме, што да кажеме. Се набљудуваме меѓусебно. Се обидуваме да откриеме кој ќе биде следен што ќе пукне“.

„Мајко мила“.

„Аха. Не можеш ни да замислиш“.

„Бевте уште блиски со Лук?“ праша Фалк љубопитно.

Гречен се колебаше. Нејзините усни се стегнаа во тенка линија. „Не. Не бевме блиски со години. Не како што бевме кога се дружевме ние четворица“.

Фалк помисли на фотографијата. Тој, Лук, Гречен. И Ели Дикон, со нејзината долга црна коса. Сите беа толку блиски. Блиски како што знаат да бидат тинејџери. Она кога веруваш дека пријателите ти се сродни души и дека таа врска ќе трае вечно.

Лук лажеше. Ти лажеше.

„Ти очигледно си останал во контакт со него?“ рече Гречен.

„Чат-пат“. Барем тоа беше вистината. „Седнувавме на пиво понекогаш кога ќе дојдеше во Мелбурн“. Фалк направи пауза. „Но сега го немав видено неколку години.“

Сите сме зафатени, знаеш? Тој си го имаше семејството, а јас многу работев“.

„Во ред е, не мораш да смислуваш изговори. Сите се чувствуваме виновно“.

Гробиштата беа преполни. Фалк застана кај портата и Гречен го повлече за раката.

„Ајде, океј ќе биде. Најголемиот дел од луѓето веројатно не те ни помнат“.

„Ама има и многу што ме помнат. А особено по фотографијата во црквата“.

Гречен направи гримаса. „Да, знам. И јас се шокирав. Ама види, луѓето си имаат премногу проблеми денес за да се оптоваруваат со тебе. Држи ја главата спуштена. Нема да се пикаме напред“.

Без да причека да ѝ одговори, го фати за ракавот со едната рака, а син ѝ со другата и ги повлече низ толпата. Најдоа едно место покрај оградата и Лачи отрча да истражува.

„Не мораш да стоиш со мене ако не сакаш да си го расипеш добриот углед“, рече Фалк спуштајќи ја уште малку шапката за да си го покрие лицето.

„Ох, закути бе. Освен тоа, јас и самата без проблем си ја завршувам таа работа“.

Фалк разгледа наоколу и забележа еден постар пар што му се чинеше дека порано беа пријатели на татко му. Мажот и жената разговараа со еден млад полицаец што се потеше во униформата на попладневното сонце. Челото му блескаше додека учтиво кимаше.

„Еј“, рече Фалк. „Она е замената на Барберис?“

Гречен погледна натаму. „Да. Слушна за Барберис?“

„Секако. Жалосно. Ти текнува како нè плашеше сите со хорор приказни за деца што тераат мајтап со фармерска опрема?“

„Да. Мислам дека тој негов инфаркт се чекаше дваесет години“.

„Ама сепак. Штета е и жалосно“, рече Фалк и навистина го мислеше тоа. „Па, кој е новиот тип?“

„Рако. И ако ти се чини дека веднаш пропадна во длабокото, тоа е затоа што е така“.

„Не го бива? Ми се чини дека добро се снаоѓа со луѓево“.

„Па не знам баш. Мислам дека човекот не беше тука ни пет минути кога се случи сево ова“.

„Проклето заебана ситуација да те дочека во првите пет минути“.

Гречен не успеа да одговори затоа што насобраните во тој момент им направија простор за поминување на Барб и Гери Хадлер. Тие цврсто се држеа за раце додека се пробиваа меѓу луѓето. Разменуваа по некој збор, преградка, храбро кимање, па продолжуваа понатаму.

„Од кога немаш разговарано со нив?“ шепна Гречен.

„Беа дваесет години до минатата недела“, рече Фалк. Потоа чекаше. Гери уште беше на другата страна од гробиштата кога ги забележа. Се тргна од една крупна жена што го гушкаташе, оставајќи ги нејзините раце празни.

Дојди на погребот.

Фалк беше дојден, како што му беше наредено. Сега го гледаше татко му на Лук додека му приоѓаше.

Гречен беше побрза, го пречека и пресече Гери со преградка. Тој погледна во Фалк преку нејзиното рамо, а зениците му беа огромни и сјајни. Фалк се запраша дали можеби некое лекарство му помагаше да го преброди овој ден. Кога Гречен го пушти Гери, тој ја подаде раката и силно ја стегна дланката на Фалк.

„Значи успеа да дојдеш“, рече тој неутрално додека Гречен стоеше до нив.

„Успеав“, рече Фалк. „Го добив твоето писмо“.

Гери го гледаше во очи.

„Така. Па, јас сметав дека е важно да си тука. За Лук. А не бев сигурен дека ќе успееш да дојдеш, другар“. Последната реченица тешко висеше во воздухот.

„Секако, Гери“. Фалк кимна. „Важно е да сум тука“.

Сомнежите на Гери не беа неосновани. Фалк седеше на неговото биро во Мелбурн минатата недела, зјапајќи бледо во сликата од Лук во весник кога му засвоне телефонот. Сонесигурен глас што Фалк го немаше слушнато две декади, Гери му ги кажа деталите за погребот. „Ќе се видиме таму“, му рече тој без прашалник на крајот. Фалк го избегнуваше погледот на Лук во весникот додека мрмореше нешто дека има работни обврски. Вистината беше дека уште немаше одлучено. Два дена подоцна, пристигна писмото. Гери веројатно го имаше испратено веднаш штом спуштил слушалка.

Ти лажеше. Дојди на погребот.

Фалк не спиеше добро таа ноќ.

Сега двајцата вкочането погледнаа во Гречен. Таа намуртено гледаше кон местото каде што син ѝ си играше со стапот.

„Ќе останеш во градов вечерва“, рече Гери. Фалк забележа дека ни сега немаше прашалник на крајот од реченицата.

„Над пабот“.

Малиот на Гречен вресна кога веројатно се удри со стапот и таа фрустрирано фркна со носот.

„Да му се сневиди. Знаев. Извинете ме“. Таа истрча натаму. Гери го фати Фалк за лактот и го повлече малку настрана. Раката му се тресеше.

„Мора да разговараме. Пред да се врати Гречен“.

Фалк си ја истрга раката со едно мало контролирано движење, свесен за луѓето околу нив. Не беше сигурен кој сè имаше тука. Кој гледаше.

„Да му се сневиди, Гери, што сакаш од мене?“ Се трудеше да изгледа нормално и опуштено. „Ако ова треба да е некаква уцена, веднаш ќе ти кажам дека нема да ти успее“.

„Што? Аман, Арон. Не. Ништо такво“. Гери изгледаше шокирано. „Ако сакав да правам проблеми, ќе го направев тоа пред многу години, зар не? Го оставив

тоа да помине така. Човече, со задоволство го оставив да помине така. И би оставил и сега да можам. Но сега не можам, нели? Со ова? Со Карен и Били мртви? Тој немаше ни седум години уште“. Гласот на Гери напукна. „Слушај, извини за писмото, но ми требаше да дојдеш. Морам да знам“.

„Што да знаеш?“

Очите на Гери изгледаа скоро црни на силното сонце.

„Дали Лук има убиено претходно“.

Фалк молчеше. Не го праша Гери на што мислеше. „Знаеш...“ Гери се пресече кога една жена дојде да го информира дека свештеникот сакал да по-разговара со него. Веднаш, ако може.

„Човече, проклет хаос е!“ избувна Гери и жената се накашла, а тој се сврте кон Фалк. „Не можам сега. Ќе се чуеме“. Тогаш се ракуваше со Фалк, задржувајќи ја неговата рака малку подолго од неопходното.

Фалк кимна. Разбираше.

Гери изгледаше мало и згрбавено додека одеше по жената. Гречен веројатно го имаше смирено син ѝ, па се врати кај Фалк. Стоеја рамо до рамо додека го гледаа Гери како се оддалечува.

„Ужасно изгледа“, рече таа тивко. „Слушнав дека му се дерел на Грег Хорнби во супермаркетот вчера. Го обвинил дека се заебава и не ја сфаќа ситуацијата доволно сериозно или така нешто. Што не ми се верува. Со Грег се пријатели подолго од педесет години“. Фалк не можеше да замисли никој, а најмалку сериозниот Грег Хорнби да се заебава за тие страшни три ковчези.

„Зарем навистина немаше никакво предупредување од Лук?“ Не можеше да не праша.

„Како на пример?“ Една мува слета точно на устата на Гречен и таа нетрпеливо ја избрка. „Да мавта со пиштол по улица и да се заканува дека ќе си го убие семејството?“

„Аман бе, Греч, само прашувам. Мислев на депресија или нешто такво“.

„Извини. До проклетава жештина е. Таа влошува сè“. Гречен направи пауза. „Види, мислам дека нема никој во Киевара што не е на крај на нерви. Ама искрено, Лук не делуваше како да се мачеше нешто повеќе од другите. Или барем нема некој да признае дека забележал нешто необично кај него“. Таа повторно направи пауза. „Но не можеш да знаеш. Сите се страшно лути. Но не му се лути конкретно на Лук. Луѓето што се тука не делуваат како да го мразат за тоа што го направи. Чудно е. Скоро како да се љубоморни“.

„На што?“

„На фактот дека тој го направи тоа што тие не можат да соберат сили да го направат, мислам. Затоа што може да се каже дека тој се спаси на некој начин, зар не? Ние останатите останавме овде да гниеме, а тој не мора веќе да се секира за жетва или пропуштени рати за кредит или кога следно ќе падне дожд“.

„Очајно решение“, рече Фалк. „И да го земеш семејството со себе. Како се држи семејството на Карен?“

„Па таа и немала некое семејство, колку што слушнав јас. Ти ја имаше запознаено?“

Фалк одмавна со главата.

„Едно дете била“, рече Гречен. „Нејзините починале кога била тинејџерка. Се преселила овде да живее со тетка што умре пред неколку години. Мислам дека Карен беше само Хадлер и ништо друго“.

„Пријателки бевте?“

„Не баш. Јас...“

Се слуша гласно накашлување напред. Присутните замолчаа и се свртеа кон Гери и Барб Хадлер кои се држеа за раце. Тие изгледаа ужасно само иако беа опколени со еден куп луѓе.

Фалк сфати дека сега беа само тие двајца. Тој знаеше дека имаа и ќерка еднаш, накратко. Детето беше родено мртво кога Лук имаше три години. Фалк не

знаеше дали се обидувале да направат друго дете по Лук, но ако се обидувале, немаа успеано. Наместо тоа, ја имаа канализирано целата своја енергија на нивниот единствен преживеан син.

Барб се накашла и погледна во луѓето.

„Сакаме да ви се заблагодариме на сите што дојдовте. Лук беше добар човек“.

Зборовите беа премногу брзи и премногу гласни и таа ги стегна усните како да сакаше да ги запре другите да не побегнат од нејзината уста. Паузата се одолговлечи толку што почна да станува непријатно, а потоа продолжи да трае уште некое време. Гери немо зјапаше во едно парче земја пред него. Барб некако ги отвори усните и голтна воздух.

„А Карен и Били беа прекрасни. Тоа што се случи беше...“ Таа подголтна. „...ужасно. Но се надевам дека со тек на време ќе можете да се сеќавате на Лук како што треба. Да го помните каков што беше претходно. Тој им беше пријател на многумина од вас. Беше добар сосед, вреден работник. И си го сакаше семејството“.

„Да, додека не ги искасапи“.

Зборовите што дојдоа од задниот дел на толпата беа тивки, но Фалк не беше единствениот што нагло ја сврте главата. Сите погледи беа вперени во еден крупен човек што лошо ги носеше своите четириесет и кусур години. Месестите бицепси што повеќе беа сало отколку мускул му ја оптегаа маицата кога ги прекрсти рацете преку градите. Лицето му беше грубо, со неуредна брада и непокорен поглед на силеција во очите. Тој ги изгледа една по една сите личности што се свртеа да го укорат со поглед, па луѓето почнаа еден по еден да ги вртат главите. Барб и Гери очигледно не го слушнаа. *Фала Му на Бога за малите чуда*, си помисли Фалк.

„Која е алапачава?“ шепна тој и Гречен изненадено го погледна.

„Не го препозна? Грант Доу“.

„Ме забаваш“. Му се наежија влакната на задниот

дел од вратот и ја сврте главата. Го помнеше дваесет и пет годишникот со чиста мускулна маса како скулптура. Овој човек изгледаше како да имал две тешки декади оттогаш. „Многу е сменет“.

„Уште е тежок шупак, не се секирај. Мислам дека уште не те виде. Ќе знаеше да те видеше“.

Фалк кимна, но упорно го држеше лицето свртено. Барб почна да плаче, а насобраните го сфатија тоа како знак дека говорот беше завршен и луѓето инстинктивно почнаа да се упатуваат кон неа или кон излезот на гробиштата, зависно од нивните чувства. Фалк и Гречен останаа. Синот на Гречен дотрча и го закопа лицето во панталоните на мајка му. Таа го крена на колкот со мали потешкотии, а тој ја стави главата на нејзиното рамо и се просевна.

„Мислам дека е време да одиме дома“, рече таа. „Кога се враќаш во Мелбурн?“

Фалк погледна на часовникот. *Петнаесет часа.*

„Утре“, рече на глас.

Гречен кимна, погледнувајќи нагоре во него. Потоа се наведна напред и ја замота слободната рака околу неговиот грб, повлекувајќи го кон себе. Фалк ја чувствуваше топлината на сонцето на грбот одзади и топлината на нејзиното тело однапред.

„Мило ми е што те видов пак, Арон“. Нејзиниот поглед прошета по неговото лице како да се обидуваше да го запомни секој детаљ и му се насмевна, малку тажно. „Можеби ќе се видиме пак за дваесет години“.

Тој ја гледаше додека заминуваше сè додека не му се изгуби од вид.